

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר פרשיות השבוע

כולל

דברי חיזוק והתעוררות
בענייני עבודת ה'

נסדר ונערך משיחות מוסר
שנאמרו במקהלות על ידי
הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה

פרשת תזריע

ירושלים עיה"ק תובכ"א
תשע"ט לפ"ק

שיחות מוסר אלו הנדפסים כאן בס"ד, נסדרו
ונערכו מתוך קלטות של שיחות מוסר שנמסרו
בשנת תשמ"ה בירושלים ת"ו. ואם שגיתי, איתי תלין
משוגתי. ובקשתינו שטוחה לפני המעיינים ה"ו, כי
כל שגגה וטעות יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא
יעמידוני על טעותי.

בסוף החוברת מצורף מאמר על פרשת השבוע,
ממאמרי רבינו שליט"א על התורה כת"י, אשר רואה
אור לראשונה כאן בס"ד.

כל המעוניין לזכות את הרבים ולפתוח
נקודת מכירה לחוברות אלו, בבית הכנסת
/ ישיבה / מקוה וכיו"ב, על ידי קופה
[שיניחנה מליל שישי עד מוצ"ש מדי שבוע],
ניתן לפנות למערכת ההפצה.

**לכל ענייני ההפצה יש לפנות בשעות בין
הסדרים, לפלאפון מספר 0527622629**

ניתן להשיג את החוברות בנקודות המכירה

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר
הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות
ניתן לפנות בשעות בין הסדרים
לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת תזריע

**ביאור חומרת עונש חטאי הלשון / הפוגע במהות האדם
עונשו להרחיקו מבני אדם / החובה לדון לכף זכות /
חולי הצרעת הוא חולי רוחני / מעלת היסורים /
התבוננות בסיבת ביאת היסורים ועשיית תשובה**

מפתח העניינים

עונש ה'צרעת' / חלוקת הבריאה ל'דומם' 'צומח' 'חי' 'מדבר' / כל חלק נועד להיות תועלת לחלק העליון מוננו / מעלת ה'אדם' מעל ה'בהמה' הוא ב'דיבור' / דיני טומאה וטהרה הם 'חוק' / דיני טומאת צרעת שונים מכל שאר דיני טומאה וטהרה / 'האלהים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים' / חולי ה'זבוב' / התכונה של מוציא שם רע מחייבת להרחיקו מבני אדם / החובה לדון לכף זכות / חולי הצרעת - חולי רוחני / ה'צרעת' - 'התראה' לעורר האדם לבחון מעשיו / כמה 'התראות' לפני שה'צרעת' מגיעה לאדם בגופו / נגע צרעת - דוקא בארץ ישראל שהוא מקום השראת השכינה / הייסורים מאת הבורא יתברך - לעורר האדם לתשובה / מעשה נחום איש גס זו / התבוננות במעשה דנחום איש גס זו / 'אפילו אם נחיה אלף שנה לא נשיג למצוא שום פגם חטא מזה שהוא' במעשה של נחום איש גס זו / ביאור דברי נחום איש גס זו 'אוי לי אם לא ראיתוני בכך?' / הייסורים של הצרעת באים לעורר האדם על חטאיו / יש צרעת ה'נפש' וחלילה יכול כל ימיו להיות בכלל 'טמא טמא יקרא' / 'תורה מתשת כוחו של אדם' / רק על ידי עסק התורה יכול להגיע להבנה שהכל מכוון על ידי הבורא יתברך / 'לא חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא' / כל אחד יש לו ייסורים וכל אחד יודע מזה הוא צריך לשפר ולתקן

חוברת זו והלימוד בה יהיה לעילוי נשמות רבי מסעוד בן אסתר ז"ל, ורבי יוסף בן אסתר ז"ל, ומרת סימי בת חנה ז"ל, ומרת פיבי בת חסיבה ז"ל.

מפתח חידו"ת

- א. בענין טומאת נגעים.....כד
ב. בענין טבילת מצורע אחר הסגר.....כד
ג. בענין וטמא טמא יקרא בשאר טמאים.....כה
ד. בענין והצרוע בגדיו יהיו פרמים, וראשו יהיה פרוע וגו'.....כז
ה. בענין וטמא טמא יקרא.....לא
ו. בענין נגעי בגדים.....לב

ניתן להשיג את החוברות
מתחילת השבוע בשולחנות ההפצה
של י. בלוי בבתי הכנסת

אי"ה החל מהשבועות הקרובים
תהיה אפשרות לקבל את
החוברות "מגיד דבריו ליעקב"
בדואר עד הבית
ניתן ליצור קשר בפלאפון
מספר 0527622629

ניתן להקדיש את הוצאות
הדפסת החוברות השבועיות
בפלאפון מספר 0527628840

נשמח מאוד לקבל כל הערה והארה
הוספות וטעויות הדפוס וכיו"ב
ולחוספה לרשימת התפוצה
במייל: 8542164@gmail.com

**ביאור חומרת עונש חטאי הלשון / הפוגע במהות האדם
עונשו להרחיקו מבני אדם / החובה לדון לכף זכות /
חולי הצרעת הוא חולי רוחני / מעלת הייסורים /
התכונות בסיבת ביאת הייסורים ועשיית תשובה**

עונש ה'צרעת'

בעזרת ה' יתברך, נראה היום להתבונן בכמה לימודים והערות בפרשה, פרשת השבוע פרשת תזריע, 'וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת, והיה בעור בשרו לנגע הצרעת, והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים' (ויקרא יג א-ב). כאן אנו למדים על העונש הנורא של ה'צרעת'.

חלוקת הבריאה ל'דומם' 'צומח' 'חי' 'מדבר'

וצריכים באמת להבין מה הטעם שהתורה כל כך הקפידה על חטא הלשון, לתת לאדם עונש נורא של 'צרעת', (וכמו שנראה בהמשך בעזר ה'), וראוי להקדים בזה הקדמה קצרה: הקב"ה ית"ש, אחד יחיד ומיוחד, שהוא ברא ויצר ועשה את הכל, חילק את הבריאה שברא לארבעה חלקים, דומם, צומח, חי, מדבר (ע' כוזרי מאמר ב אות ח והלאה)^א.

כל חלק נועד להיות תועלת לחלק העליון ממנו

ונראה לבאר את הדברים: 'דומם', זה אבנים ועפר וכיוצא בזה. מהם יוצא ה'צומח', ה'ניקה' של ה'צומח', כל האילנות והעשבים וכו', הם יונקים ומתגדלים ויוצאים מכח ה'דומם', מכח ה'עפר'. ה'דומם'

א. ישראל הם בריאה בפני עצמה למעלה מה'מין המדבר'

ובספר הכוזרי (מאמר א אות לא והלאה) מוסיף שיש עוד בחינה 'ישראל' (וע"ע שערי קדושה למהרח"ו ח"ג שער ב, יהל אור פרשת תזריע עמוד קנח). [וראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ז (פרשת מקץ תשע"ט, סוף עמוד ה). ע"ש].

משמש את ה'צומח'. וה'צומח' משמש את ה'חי' כידוע, בעלי חיים אוכלים מתפרנסים וניזונים מהירקות והפירות והאילנות. ואחריהם המין ה'מדבר', שהם ניזונים ומתעלים מכח הבעלי חיים.

מעלת ה'אדם' מעל ה'בהמה' הוא ב'דיבור'

והמעלה של האדם היא ב'דיבור', 'ויהי אדם לנפש חיה' (בראשית ב ז), מתרגם תרגום אונקלוס 'לרוח ממללא'. ההפרש וההבדל בין ה'אדם', ה'מין המדבר', לבין ה'בעלי חיים', ה'מין החי', זה כח ה'דיבור', שהאדם יכול לדבר. על ידי ה'דיבור' האדם בונה לעצמו את כל חייו. וכמו שאמרו שהאדם הוא יצור חברתי (ראה לרבינו הגדול הגרא"מ שך זצ"ל בספר מחשבת זקנים עמוד כא, ומשך חכמה דברים ו ה עמוד מג ובביאור שם, וע"ע דעת חכמה ומוסר לרבינו ירוחם ממיר זצ"ל ח"ג סי' קעד). הוא לא יכול להיות לבדו. הוא נמצא ב'חברה' של בני אדם. וחברה צריכה את ההנהגה שלה. ההנהגה צריכה להיות ב'אהבה ואחוה שלום ורעות', לא שחלילה יהיה אדם לאדם זאב (ע' דרשות משמר הלוי עמוד שז). ואשר על כן יש קפידא מיוחדת מצד הבורא יתברך, אם האדם מקלקל את מהותו. אם האדם מקלקל את הלשון, דהיינו שמקלקל את המציאות האמיתית שלו של ה'מדבר', נענש הוא בעונשים נוראים. התורה הקפידה עד מאד בעניינים הללו של חטא הלשון, שאדם לוקח את כח הדיבור, שזה כח המדבק והמקרב האדם לחבירו, ואדם לוקח את הכח הזה ומקלקל

ב.

שמחת חתן וכלה על ידי 'דיבור'

כמו שאמרו בגמרא (ברכות ו:) שמשמחים את החתן ב'מילי'. בדיבורים. 'אגרא דבי הילולי מילי', "לשמח החתן בדברים" (רש"י שם). ב'דיבור'. ועל ידי כך נוצרת דבקות ואהבה ואחוה בין החתן לכלה (ע' רש"י כתובות ח סע"א). [וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס תפארת חיים (עמוד לא), ובקונטרס אור שלום (עמוד י). ובקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יז (פרשת תצוה תשע"ט, עמוד כז ובהערה יד). ע"ש].

אותו, משתמש בו להיפך מהמציאות שלו, נמצא שהוא הרס את המציאות האמיתית שלו, ולכך הוא נענש בעונשים הנמרצים הללו. [א"ה: וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יז (פרשת תצוה תשע"ט, עמוד כז). ע"ש]. לא מצינו עונש נמרץ כמו על המצורע (כמו שנראה בהמשך הפרשה), כיון ש'מצורע' - כמו שדרשו רבותינו (ערכין טו:) 'מוציא שם רע' - הוא קלקל את עצמו, הוא 'בהמה' בצורת 'אדם'. [א"ה: וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ט (פרשת ויחי תשע"ט, עמוד ח בהערה) מדברי מהר"ל. ע"ש].

ג. 'עם הארץ אסור לאכול בשר'

בגמרא מסכת פסחים (מט:): 'עם הארץ אסור לאכול בשר'. מי שהוא בגדר 'עם הארץ', אסור לו לאכול 'בשר', שיאכל 'ירקות', או שאר דברים, העיקר לא 'בשר'. הפשט הפשוט, כמו שמפרש המהרש"א (פסחים שם וע"ע גליוני הש"ס שם) כיון שהוא לא בקי בהלכות, הוא לא יודע הלכות 'שחיטה' והלכות 'טרפיות' והלכות 'מליחה'. לכן לא יאכל 'בשר'.

אבל כבר ידוע מה שביאר בזה השל"ה הקדוש (שער האותיות מע' ד אות ה), שהוא פירש את עומק טעם הדבר עוד, תתבונן, הרי עם הארץ, אין לו שום בחינה מעולה יותר מעל הבהמה, אין שום הבדל בינו לבין הבהמה, (מה שהיא הולכת על ארבע והוא על שתיים, זה לא הבדל), ואם כן מי התיר לו לאכול עצמו, אולי להיפך, שהיא תאכל אותו? 'מאי חזית דדמא דידך סומק טפי מדמא דבהמה?!', אין בינו לבין הבהמה ולא כלום. אם הוא קלקל את המציאות שלו, וחזרת לרדת מדרגה, כבהמה, מי התיר לו לאכול אותה? בשלמא כשאדם אוכל וזה מתעלה, (כמו שאמרנו, שהמין של הבעל חי מסייע למין המדבר), זה עילוי, עלתה הבהמה למדרגת אדם, (שממנה נבנה אדם), אבל מי שהוא 'עם הארץ', מה הפרש ומה בצע כי יאכל הוא את הבהמה. אולי איפכא?! כך השל"ה הקדוש מסביר.

דיני טומאה וטהרה הם 'חוק'

כל דיני 'טומאה' ו'טהרה' הם בגדר 'חוק' (ע' רמב"ם סוף הלכות מקוואות), אנחנו לפי שכלנו הפשוט לא יכולים להבין את הטעמים, בשכל האנושי אדם לא יכול להבין מדוע 'עכבר מת מטמא', ו'טומאת שרץ' דוקא מטמא, אבל נחש מת לא מטמא, 'שמונה שרצים' מטמא (ויקרא יא כט), אבל נחש לא מטמא, כי הוא לא משמונת שרצים. אבל 'עכבר מת' כן מטמא. מה ההבדל, מה ההסבר? זה 'חוק'. כך גזרה חכמתו יתברך.

דיני טומאת צרעת שונים מכל שאר דיני טומאה וטהרה

אבל במצורע ראינו בדיני טומאה שלו משהו יוצא מגדר הרגיל, שהמצורע יושב לבדו, מחוץ למחנה מושבו, והוא קורא וצועק 'טמא טמא יקרא' (ויקרא יג מה), וזה דבר תמוה, שלא מצינו כמותו בשאר דיני 'טומאה'. הגם שאנחנו לא מקשים 'למה', כיון שהכל הוא 'חוק' שגזרה חכמתו יתברך, אבל ודאי שיש כאן איזה לימוד מוסר שאדם יתבונן ויבין וילמד. מדוע באמת נשתנתה פרשת 'טומאת מצורע' משאר הפרשיות כולם? מדוע גזרו עליו את הדבר הזה שהוא ישב מחוץ למחנה, עם כל ההנהגה המשונה, שהוא צריך ללכת עם ראשו פרוע, והבגדים של צריכים להיות קרועים, ועל שפם יעטה, וצריך לצעוק ולהכריז בקולי קולות 'טמא טמא יקרא'. וכולם מסתכלים ומצביעים באצבע עליו 'ראו פלוני מצורע'. והוא צריך לשבת מחוץ למחנה, בדרך ישוב מחוץ למחנה מושבו' (ויקרא יג מז), ורש"י (שם) הביא בשם רבותינו (וע"ע בדברי רבינו שליט"א בס' תורת יעקב סי' ק אות ו עמוד שיח) שהוא לא

ד. וגם יש בדיני 'טומאה' כללים, המת הוא 'אבי אבות הטומאה', טומאתו חמורה יותר מן הכל. מי שנוגע בו נעשה 'אב' כידוע. ויש טומאות מדרגות מדרגות, יש 'טומאת נבלה' ב'פגור' של 'חמור' או של 'פיל' שהוא מטמא 'טומאת נבלה', ויש לו את הכללים שלו, טומאת יום אחד, טובל ונטהר, ויש טומאות יותר חמורות.

יכול לשבת עם מצורעים אחרים, (יעשו 'שכונה' של מצורעים מחוץ למחנה), אלא ה'מצורע' צריך לשבת לבד. ואם יש מצורעים אחרים, אסור לו להיות איתם. יש כאן משהו מיוחד, זה לא סתם. יש כאן איזה 'לימוד מוסר' שאדם צריך לשמוע ולהטות אוזן ולפקוח עין מה כוונת התורה, מה לימדה אותנו התורה כאן.

'האלהים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים'
ובאמת יש כאן לימדו מוסר גדול, למה כל כך החמירה עליו התורה,
 ה'מצורע' מה עניינו? מוציא שם רע (ערכין טו:), מוציא רע.
 ונבאר הדברים: כשהקב"ה ברא את האדם הוא ברא אותו 'ישר', אבל האדם 'קלקל', 'האלהים עשה את האדם ישר, והמה ביקשו חשבונות רבים' (קהלת ז כט), וכיון שאדם ביקש חשבונות רבים, ו'חטא' מה שחטא, ו'קלקל' מה שקלקל, מעורב בו טוב ורע, כידוע (ע' נפש החיים שער א פרק ו בהגה). כך מידתו של האדם, תתבוננו ותראו, אפילו אם יראה אצל חבירו הרבה מעלות, אבל יש לו גם איזה נקודה אחת 'דק מן הדק עד אין נבדק', 'משהו דק וזעיר של איזה חסרון דק', מיד הוא עומד ומסתכל ומדבר על זה.

חולי ה'זבוב'

ולכן אמרו בצוואת רבי אליעזר הגדול (סי' נב) וארחות צדיקים (שער לשון הרע) שאסור לאדם להיות 'זבוב'. מה הכוונה בזה? כי ה'זבוב' יש לו 'גרעון' ו'חסרון' אחד, שהוא אוהב תמיד 'לנחות' ו'לשכון' במקומות המלוכלכים. (אם יש איזה 'פצע' באדם, ויש 'דם' או 'מוגלה', לשם ה'זבוב' מגיע, שם הוא 'נחות, ושם הוא ירצה לחנות). וכי חסרים מקומות אחרים? אבל זה התכונה של ה'זבוב' שדוקא על המקום הנגוע שלו הוא מגיע. ויש בני אדם שהם חולים בחולי הזה של ה'זבוב', גם אם יש לשני מאה מעלות, לא איכפת להם, הם רוצים לעמוד על הנקודה של

ה'חסרון' שיש לשני, אפילו אם זה 'חסרון' דק, על זה הם יעמדו ועל זה הם ידברו ועל זה הם יגדילו ויבארו. וה'חולי' הזה הוא דוקא כאשר הוא מסתכל על אחרים, אבל כשזה מגיע אליו עצמו, הרי זה הפוך בדיוק.. יכול להיות שיש לו אלף ואחד 'נגעים' ו'חסרונות', אבל זה 'בל יראה ובל ימצא' (כל השנה כולה, לא רק ב'פסח'). אבל אם יש לו מעלה 'כל דהוא' את זה הוא מרומם ואת זה הוא מגדל. אם פעם הוא גמל חסד עם מישהו, תמיד הוא יאמר ויספר: 'עדיין לא בטלו גומלי חסדים בעולם.. לא תיתני שבטלה גמילות חסידם, כי אני עדיין קיים..'. כך זה טבע האדם. [א"ה: וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק טז (פרשת תרומה תשע"ט, עמוד כה ובהערה ט). ע"ש].

התכונה של מוציא שם רע מחייבת להרחיקו מבני אדם

זה התכונה של ה'מוציא שם רע'. הוא מוציא רע. הוא מוצא ומוציא, תמיד הוא 'שולף' איזה 'רע' יש לחבר, כי על זה הוא שם את לבו (אפילו שיכול למצוא הרבה מעלות טובות, הוא לא יתבונן על זה ולא ישים לב על זה). הואיל וכן שאותו מוציא רע שרק בורר לעצמו את ה'פסולת' מתוך ה'אוכל', הוא מחפש את המומין והחסרונות, לכך הוא לוקה ומקבל 'צרעת', ומקומו בדד, החוצה, כי שם מקומך. להיות עם אנשים - אתה לא יכול, כי אתה תפקידך רק להיות מחפש מומין, לחפש עוד 'חסרון' ועוד 'ליקוי', ועל זה לדבר ולספר, וממילא אסור לך לשבת עם בני אדם, אתה צריך לשבת לבד, כי הישיבה שלך עם בני אדם היא רק מזיקה, ורק קלקולים יוצאים ממנה. אומר הקב"ה לאותו אחד: תתכבד ותצא החוצה. תשב בחוץ, אסור לך לשבת עם הזולת. תשב לבד ותכריז בקולי קולות 'טמא טמא יקרא', אסור לך לשבת בציבור, כי אתה לא יודע איך להתנהג עם ציבור. זה כאן ה'מידה כנגד מידה'. עד שאת הדברים האלה תקנה טוב בדעתך ובמעשיך, ונחזיר אותך. אבל כל עוד שה'צרעת' אצלך אות הוא שאתה עדיין צריך תיקון.

החובה לדון לכף זכות

ומכאן למדים עד כמה צריך להיזהר עד למאד שלא להתחנך לחפש מומין אצל השני חלילה. וכבר לימד אותנו החסיד ב'חובות הלבבות' (שער הכניעה פרק ו) את המעשה המפורסם והידוע, שהיה מהלך הרב עם התלמידים וראו 'פגר' של חמור מושלך, וכל התלמידים מיד סגרו את האף שלהם, אמרו, 'איזה ריח רע, אי אפשר לעבור כאן, אנחנו נחנקים מהסרחון האיום של הפגר הזה', אמר להם: 'אתם צודקים, אבל מדוע לא תתבוננו ותראו ששיניה לבנות', השיניים של ה'פגר' הזה לבנות. פירוש הדבר, שבכל אחד ואחד מוכרח שתהיה מעלה. צריך תמיד למצוא מעלה. להסתכל על כל המכלול של האדם ולמצוא אצלו את מעלותיו, לדון אותו לכף זכות". [א"ה: וראה עוד בדברי רבינו

ה. כאשר אדם מדבר דיבור רע על חבירו - מעורר על עצמו קטרוג בשמים

ויש לזה עוד סיבה, 'כי פועל אדם ישלם לו' (איוב לד יא), מידה כנגד מידה לא בטלה (סוטה ה:), אמרו הקדמונים - בספר צוואת רבי אליעזר הגדול () - בשעה שאדם מדבר בחסרונותיו של חבירו - כנגד זה יש מי שידבר בחסרונות עצמו. מידה כנגד מידה. אתה פותח כאן פה למשטין העליון לקטרג עליך. זה הקו שהקב"ה מנהל את הבריאה כולה כנגד מידה. הוא אומר ומספר על חבירו שיש לו כך וכך מומין וכו', בודקים אותו: וכי הוא צדיק? הרי לנו פנקסו פתוח. ובודקים מעשיו. נמצא שבאותו רגע שהוא מדבר על חבירו - הוא מעורר קטרוג על עצמו. וכל אחד ואחד יודע את ה'חבילות' שיש לו... ובשביל מה לעורר על עצמו קטרוג? 'ונהפוך הוא', תלמד זכות על חבריך.

בבית דין של מעלה האדם דן את עצמו

כבר הזכרנו פעם מה שמוזכר בספרי יראה (ע' למרן החיד"א וצ"ל בספר מורה באצבע סי' ט אות ש', ובספרו דברים אחרים דרוש טו) שהאדם הוא שקוצב וקובע לעצמו את הכרעה ופסק הדין במשפטו לעתיד לבוא. כשאדם מת, הוא מגיע לבית עולמו, ויוצאים לפניו המלאכים ואומרים לו: 'טוב שבאת, חיכנו לך.. יש

שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ו (פרשת וישב תשע"ט, עמוד יט)
מדברי חידושי הרי"ם. ע"ש].

חולי הצרעת - חולי רוחני

ובאמת צריכים אנו להבין עיקר עונש ה'צרעת' מהו, והרמב"ן ע"ה
בפרשה שלנו מביא שחולי ה'צרעת' וה'נגעים' הם דברים לא

כאן ב'בית דין של מעלה' ספק שאי אפשר להכריע אותו, ורוצים שאתה תשב
במושב העליון ותחוזה דעתך בדבר הזה ותחליט'. והאדם עולה, ומתיישב במקום
ה'דיין', (מחייך חיוך גדול לעצמו: 'ממנים אותי להיות דיין בסנהדרין של מעלה..'),
והמלאכים אומרים לו: 'יש לפנינו נידון כזה וכוה', ומקריאים לפניו את כל
המעשים שהוא עשה.. ואת זה שהוא בעל המעשים הוא לא יודע, משכיחים
ממנו, אומרים לו: 'פלוגי עשה כך וכך, מה דעתך?', אדם שהתחנך וקנה בעצמו
באמיתות את התכונה של 'לימוד זכות', גם שם נשארת המידה הזו איתו. והוא
דן אותו לכסף זכות. 'אולי באותו זמן לא חשב מספיק, אולי היה שוגג, אולי לא
ידע חומר הענין, אולי התחלף לו בין מצוה לעבירה'. מלמד עליו זכויות. אבל אם
הוא מהסוג שהזכרנו שהוא רק מחפש מומין, אומר להם: 'אני חושב שאתם לא
מחמירים עליו מספיק, אני רואה כאן מה שאתם לא רואים.. יש לי תוספת הבנה
ותוספת עומק במעשה שלו..', ואחרי שגומר את הדרוש הגדול שלו, אומרים לו:
'שפתיים ישיק, אתה לעצמך פסקת, ומה שאמרת - נקיים בעצמך!'.

כמו שה'משפט' בארץ כך הוא בשמים כידוע. וכמו שהיה אצל נתן הנביא עם דוד
המלך ע"ה, עם המשל של 'כבשת הרש', שהוא בא לדוד המלך ע"ה ואמר לו:
'כך וכך היה המעשה, היה עשיר אחד שהיה לו צאן גדול, והיה עני אחד שהייתה
לו רק כבשה אחת, ובא העשיר ושחט את הכבשה של העני, מה דינו?', ואמר לו
דוד המלך ע"ה 'בן מוות האיש העושה זאת, ואת הכבשה ישלם ארבעתיים' (שמואל
ב יב ה-ו). אמר לו נתן 'אתה האיש!' כידוע כל המעשה (שמואל שם). בדיוק כך נעשה
עם האדם בשמים. ולכך צריך להתחנך היטב לראות טוב אצל השני, ולא לחפש
מומין, ולא להיות מוציא רע, ההיפך, 'לשלוף' את הרע מתוך הטוב.

טבעיים, החולי הזה לא חולי טבעי, חולי פשוט, אלא הוא דבר רוחני. בהמשך הפרשה, כאשר התורה עוברת מהנגעים של צרעת אדם, לנגעים של 'צרעת הבית' ו'צרעת הבגדים', אומר הרמב"ן ע"ה על הפסוק של 'צרעת הבגדים', 'והבגד כי יהיה בו נגע צרעת' (שמות טז מז), מה הביאור בזה? "זה איננו בטבע כלל", זה לא דבר טבעי, "ולא הווה בעולם", וזה גם לא דבר שאפשר לתלות בדרך 'מקרה', (יש דברים שאדם יכול לתלות במהלך טבעי), כי הוא דבר שלא אמור לקרות, שה'בגד' מתחיל לקבל 'כתמים' ו'נגעים', "וכן נגעי הבתים", אותו דבר, שהבית מתחיל לקבל נגעים, זה דבר שאין אפשרות להסביר אותו בדרך ה'טבע', "אבל בהיות ישראל שלמים לה' יהיה רוח השם עליהם תמיד, להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב", כאשר עם ישראל עומד על מתכונתו האמיתית, ממילא רוח ה' איתם, שורה עליהם שכינה, הכל הולך על הצד הטוב, ה'גוף' עומד כמו שצריך, אין 'נגע' בגופו, אין 'נגע' ב'בגדו' ואין 'נגע' ב'ביתו', הכל עומד במראה טוב, "וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועון, יתהווה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו, להראות כי ה' סר מעליו".

ה'צרעת' - 'התראה' לעורר האדם לבחון מעשיו

זה סימן לדבר, אם האדם פתאום רואה שבבגדו או בבשרו או בקיר ביתו יש צרעת, זה לימוד מוסר, זה 'התראה', זה סימן מן השמים: 'דע יש אצלך קלקול! יש משהו לא בסדר - תשפר מעשיך!' (הרמב"ם סוף הל' טומאת צרעת).

כמה 'התראות' לפני שה'צרעת' מגיעה לאדם בגופו

ויש בזה גם חסד מאת הבורא יתברך, שהוא לא מיד מעניש את האדם בגופו, אלא הולך דרגות דרגות, תחילה 'בתים', ואם אחרי הסימנים האלה לא התעורר, מגיע ל'בגדים' סימן רודף סימן, סימנים לא טבעיים, שאדם רואה שיש כאן יד ה'. ואם אף על פי כן הוא 'רדום', מוכרחים

להכות אותו בגופו. וכלשון רבותינו במדרש (משלי פרק כב): 'לחכם - ברמיזא'. החכם כבר ב'רמז' אחד, אתה רק רומז לו 'מילה' אחת או בנענוע אצבע, והוא כבר מבין. די לו ברמז קל והוא מתעורר. 'ולטיפש בכורמיזא'. 'כורמיזא' זה תרגום של 'אגרוף' (ע' תרגום שמות כא ח). ה'טיפש' צריכים להכות אותו חזק על ה'קודקוד' שלו עד שהוא 'מתתעורר' ומתחיל להבין. עד שיפקח את העיניים ויראה את יד ה'.

נגע צרעת - דוקא בארץ ישראל שהוא מקום השראת השכינה מוסיף הרמב"ן ע"ה, כיון שחולי הצרעת הוא חולי רוחני, זה לא דבר טבעי, "ולכך אמר הכתוב 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם' (שמות יד לד), כי היא מכת ה' בבית ההוא. והנה איננו נוהג אלא בארץ שהיא נחלת ה', כמו שאמר 'כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה' (שם), ואין הדבר מפני היותו חובת קרקע, אבל מפני שלא יבא הענין ההוא אלא בארץ הנבחרת אשר ה' הנכבד שוכן בתוכה". הייסורים הללו הם ייסורי תוכחה לימוד והתבוננות.

הייסורים מאת הבורא יתברך - לעורר האדם לתשובה
הייסורים הם שלוחים של הבורא לטובתינו, כדברי הרמב"ן ע"ה, כדי לעורר אותנו לשוב בתשובה, ובאמת כל הענין הזה של פרשת הייסורים והייחס אליהם צריך לימוד והתבוננות גדולה. ואני רוצה להביא מדבריו של המשגיח הגה"צ רבי יהודה לייב חסמון זצ"ל בספר אור יהל (פרשת תזריע עמוד קנו), אחרי שהוא מביא את דברי הרמב"ן שהזכרנו, "זכינו לדין כי היסורין שלוחי מרום המה, בחסדו הגדול יתברך", הוא בא בייסורים ובנגעים האלה ללמד אותנו ו"לחיותינו כהיום הזה", אבל "ואם כי מבינים אנו כל זאת", ייתכן שאדם יבין את זה ב'דעת',

אבל זה לא מספיק ב'דעת' בלבד, "אבל כמה רחוק הרגש לבנו בדבר הזה", צריך לחיות את זה ולהרגיש את זה יותר חזק, "להרגיש בחוש טובה גדולה כפולה ומכופלת זו בנפשותינו", מה הראיה לכך שזה לא טבוע אצלנו? "תדע שמזדעזעים אנו ביותר אם רק עולה על דעתנו ענין מה של ייסורים", רק מתאר יסורים כבר נבהל, "אבל צא וראה איך הביטו חז"ל הקדושים על זאת בבהירות זכה ונפלאה, והרגישו בנפשם הטוב והחסד שבייסורין". חז"ל הקדושים ידעו וחיו את זה שהייסורים הם מחסדי ה' יתברך.

מעשה נחום איש גם זו

והמעשה ידוע ומפורסם במסכת תענית (כא). על אחד מגדולי חכמי התלמוד (מהתנאים הגדולים), נחום איש גם זו, היה רבו של רבי עקיבא (חגיגה יב.), והגמרא מביאה עליו מעשה, עובדא מפליאה, וכדאי להטות אוזן ללמוד איך רבותינו התנאים קדושי עליון הבינו את יד ה', ואני מקריא את המעשה בתלמוד, "אמרו עליו על נחום איש גם זו, שהיה סומא משתי עיניו", היה עיור בשתי עיניים, (לא רואה כלום), "גידם משתי ידיו", שתי הידיים שלו היו כרותות וחתוכות, לא היה לו ידיים, "קיטע משתי רגליו", גם בלי רגלים, מה נשאר ממנו, הוא לא רואה, הוא בלי עיניים והוא בלי ידיים ובלי רגלים, נשאר פחות משבר כלי, אף על פי כן לא די בזה, בנוסף על כל זה "וכל גופו מלא שחיין", כאבים עצומים שאין לשער, "והיה מוטל בבית רעוע", היה גר באיזה בית שסכנת נפשות לגור שם, "ורגלי מיטתו מונחים בספלים של מים כדי שלא יעלו עליו נמלים", המיטה שלו, היכן שהיה שוכב נחום איש גם זו, הייתה מונחת (כל רגל ורגל מכרעי המטה) בתוך ספל של מים, כדי שהנמלים לא יוכלו לטפס ולעקוץ אותו, כי אין לו ידיים לסלק אותם. ועל ידי המים לא יוכלו הנמלים לעלות אליו, שאם ינסו הרי שהם יטבעו

בספל. זה היה נחום איש גם זו. "פעם אחת ביקשו תלמידיו לפנות מיטתו, ואחר כך לפנות את הכלים", אמרו לו: 'מסוכן להשאיר בבית הזה, נוציא אותך מהבית הזה, ואחר כך נוציא את הכלים', את כל ה'תכולה' של הבית, "אמר להם, בניי", תלמידים שלי, אני מבקש מכם "פנו את הכלים ואחר כך פנו את מיטתי", כל מה שיש כאן ב'בית' תוציאו החוצה, ורק אחר כך תוציאו אותי עם המיטה החוצה. "שמובטח לכם" הבטחה גמורה וברורה, "שכל זמן שאני בבית אין הבית נופל", כל עוד שאני כאן - הבית יעמוד, הגם שהבית 'רעוע' ובמצב 'סכנה', אבל כל עוד שאני נמצא בתוך הבית אין סכנה, וכך היה, "פינו את הכלים, ואחר כך פינו את מיטתו", סילקו החוצה את כל מה שהיה בבית, כל הכלים וכו', ואחר כך הוציאו את נחום איש גם זו עם המיטה שלו החוצה, "ונפל הבית", התמוטט הבית וקרס ונפל. "אמרו לו תלמידיו", אחרי שרואים הם ספר תורה שרוי בצער, בלי עיניים בלי ידיים בלי רגליים, וכל הגוף כולו מלא 'שחין', "רבי, וכי מאחר צדיק גמור אתה, למה עלתה לך כך?", כשאנחנו רואים אותך עם כל גודל הכאבים והייסורים, אנחנו משתוממים מדוע זה קרה, למה עלתה לך כך? "אמר להם", אתם שואלים אני אענה לכם, "בניי, אני גרמתי לעצמי", אני הזמנתי את הייסורים הללו לעצמי, אני הבאתי וגרמתי לעצי הייסורים הללו. תשמעו ותלמדו, "שפעם אחת הייתי מהלך בדרך לבית חמי, והיה עמי משוי שלשה חמורים, אחד של מאכל, ואחד של משתה, ואחד של מיני מגדים", לקחתי איתי כמה חמורים, אחד היה טעון מטען של אכילה, והחמור השני הטענתי עליו שתיה, והחמור השלישי הטענתי עליו מיני מגדים, כך הלכתי לחמי, והנה בעודי בדרך, "בא עני אחד, ועמד לי בדרך, ואמר לי, רבי, פרנסני!", באמצע הדרך, כשאני הולך פוגש אותי עני אחד ואומר לי, 'תפרנס אותי, תציל אותי, אני רעב, תן לי לאכול', "אמרתי לו, המתן עד שאפרוק מן החמור", מיד הוא עצר את החמור, אמר לו:

'תחכה רגע אני אוריד את האוכל מעל גבי החמור ואני נותן לך לאכול', "לא הספקתי לפרוק מן החמור עד שיצתה נשמתו" של אותו עני, הוא היה אחוז בבולמוס של רעב כל כך, עד שהיה כבר 'גוסס' מרעב, עוד לא הספקתי לפרוק את המטען מהחמור בשביל לתת לו דברי אכילה, ומיד נפל העני ומת, יצאה נשמתו, "הלכתי ונפלתי על פניו, ואמרתי עיני שלא חסו על עינך - יסומו", מגיע להם עיורון, "ידיי שלא חסו על ידך - יתגדמו" שיחתכו, "רגליי שלא חסו על רגליך - יתקטעו", יחתכו, עיניים אין, ידיים אין, רגלים אין, אבל עם כל זה, "ולא נתקררה דעתי" ולא נחה דעתי "עד שאמרתי כל גופי יהא מלא שחין", שכל הגוף יהיה עם כאבים נוראים של ה'שחין', "אמרו לו" התלמידים, "אוי לנו שראינוך בכך!", "אוי לנו שאנחנו רואים אותך במצב הזה, "אמר להם אוי לי אם לא ראיתוני בכך!", הפוך בדיוק, אם לא היה מצבי כך, זה 'אוי', אבל אחרי שראיתם אותי במצב זה, זה כבר לא 'אוי'. עד כאן המעשה נגמרא. והדברים נוראים.

התבוננות במעשה דנחום איש גם זו

וצריכים אנו להבין מדוע רבותינו קבעו את המעשה הזה בתלמוד? בוודאי לאלף אותנו בינה וללמד אותנו מוסר, "והמתבונן בזה" לא 'יקרא' את זה סתם כך אלא ב'התבוננות', "ירתע כל גופו מפחד..", והוא יראה כאן הרבה דברים לתלמוד, ומה ששייך לענין הפרשה שלנו זה "ראשית דבר למדנו מכאן עומק הדין נורא ואיום", איך בשמים מענישים בין אדם, למתבונן זה נורא, הרי בואו ונעיין קצת במעשה הזה, מה אמר נחום איש גם זו לאותו עני, וכי אמר לו: 'אני לא רוצה לתת לך!', וכי הוא דחה אותו או העליב אותו?! חלילה. הוא אמר לו, 'בסדר אני אפרנס אותך, רק תחכה דקה אחת עד שאני פורק את החמור ואתן לך לאכול', הרי זה מה שהוא השיב לו, בואו נחשוב, "במה שאמר לו

לעני המתן עד שאפרק מן החמור, ומה היה לו לעשות יותר?", וכי מה היה נחום איש גם זו יכול לעשות יותר מזה? מה רוצים יותר מזה? "ואיך יתן לו מאכל אם לא יפרוק?", הוא רוצה לתת לו לאכול כמה שרוצה, רק תחכה רגע עד שאפרוק, "ובכל זאת לימד נחום איש גם זו לעצמו, שאילו היה יודע שהעני הזה מסוכן למות ברגע זאת", ברגע הזה, "כבר היה עולה בדעתו עצה למהר להחיות נפשו ברגע קודם, ועל חסרון זה שלא עלה על דעתו להסתפק בכך", כיון שלא עלה על דעתו לחשוב את המחשבה הזו שאולי העני הזה נמצא במצב מסוכן ואני צריך לחשוב מחשבה אחרת ולראות איך להמציא לו אוכל בהקדם, "מה עשה?!", נחום איש גם זו, "נפל על פניו של אותו העני" וביקש את העונש האיום הזה!

להתבונן, מה המעשה כאן, נחום איש גם זו הרגיש תביעה על עצמו, והיא שעל ה'רגע' הזה שהוא המתין ולא חשב מחשבה אחרת למצוא דרך להביא לו אוכל, כבר מגיע לו העונש האיום והנורא הזה, וזה פחד פחדים, אם נחום איש גם זו הבין שכך מגיע לו, ואם רואים שקיבל את הייסורים הללו מן השמים - שמע מינה משמיה קא אסכימו על ידיה, הסכימו איתו. ואם כך, "ומי בן אדם יוכל לעבור על דברים אלו בשלוות נפש ולא יפחד ולא ילמוד קל וחומר לנפש", על עצמו, "אם על בקשתו להעני שימתין לו רגע אחד עד שיפרוק מן החמור, תובע נחום איש גם זו מעצמו שלא חס ולא חמל עליו כמי שמעלים עיניו ממנו", ועל זה הוא מקבל על עצמו עונש איום ונורא כזה, על אחת כמה וכמה "מה נאמר ומה נדבר אנחנו?!", הרי אצלנו זה לא שאומרים לו 'רק דקה', אלא פשוט לא מסתכלים ולא מתייחסים אליו, דוחים אותו ומביזים אותו וכו'. כמה יהיה העונש על זה! הרי אם על המעשה שהיה עם נחום איש גם זו שלכאורה זה 'שוגג' ו'אנוס', ועם כל זה נענש בעונש איום ונורא, על אחת כמה וכמה!

'אפילו אם נחיה אלף שנה לא נשיג למצוא שום פגם חטא מזה שהוא'
במעשה של נחום איש גם זו

וצריך לדעת, "ודברי חכמינו ז"ל אינם ח"ו סתם דיבורים פורחים באוויר, כי אם תבע כן מעצמו, הרי" פירושו של דבר הוא "שיש מקום לתביעה זו!", אם נחום בא בתביעה כזו על עצמו, פירוש הדבר שיש כאן מציאות ואחיזה לתביעה הזו, "ומה קיבל עליו לכפר על חטאו זה?" את כל העונשים הנוראים הללו, "שאפילו אם" אנחנו "נחיה אלף שנה, לא נשיג למצוא שום פגם 'חטא' מזה שהוא", אם נבוא לחשב ולעיין באמת מדוע נחום איש גמזו כל כך לבו נשבר עליו עד שביקש כאלה ייסורים, לא נמצא מזה ה'חטא' בזה, אבל "איזה עונש קיבל על עצמו, סימוי שתי עיניו, גידום שתי ידיו, וקטועו שתי רגליו, ולא נתקרה דעתו עוד", זה לא מספיק, עדיין נחום איש גם זו מרגיש תביעה על עצמו, "כלומר, אין עדיין בכל אלו כדי כפרה, עד שאמר כל" שארית "גופו", מה שנשאר מהגוף, "יהא מלא שחין", כאבים וייסורים נוראים, "כל זאת תחליף ושילום על חטא שלא עלה על דעתו להקדים פת לעני ברגע אחד קודם!".

ביאור דברי נחום איש גם זו 'אוי לי אם לא ראיתוני בכך!' ומוסיף דבר נורא, "וכשאמרו לו תלמידיו", התלמידים מקוננים, בכו, "אוי לנו שראינוך בכך", אוי לנו שאנחנו רואים ספר תורה שרוי בצער, מה השיב להם נחום איש גם זו? הפוך, "השיב להם, אוי לי אם לא ראיתוני בכך!", כך הוא השיב להם, אמר להם: אדרבא, אם היו לי העיניים והידיים והרגלים, והגוף שלי היה בריא בלי ייסורים, היה לכם מקום לטעון 'אוי', אבל לא אחרי שיש לי את כל הייסורים הללו. מה הביאור בזה? "הרי תשובה ברורה, באומרו אדרבא אם היו לי העיניים הידיים והרגלים, אוי לי ואוי לנפשי, וכל כך למה? מפני שאז הייתי נשאר עם החטא!", עם העוון. ועל זה היה צריך לבכות. אבל אחרי שאני בלי עיניים ובלי ידיים ובלי רגלים ומוכה בייסורים, כבר העוון נסתלק. נעשה

על ידי זה כפרה לעוון. אבל אם חלילה היה נשאר המצב על מתכונתו הקודמת, אם הייתי נשאר בריא, היה לכם מקום להיאנח וליילל ולבכות ולומר 'אוי'. "ואנו עומדים תמהים ומתפלאים, אף אם נניח שיש כאן איזה חשש חטא ועוון", אנחנו לא מבינים את זה, אבל לו יצויר שלנחום איש גם זו יש איזה חטא ועוון, אבל בא ונתבונן, וכי הוא עשה את זה במזיד? "הרי שוגג גמור היה!". קרוב ל'אונס'. "ורצונו החזק" של נחום איש גם זו היה "להטיב לו ולהחיותו תיכף לאחר שיפרק כל משאו, רק עבור העני, וגם בכה והתחרט ונפל על פניו והתמרמר על זאת, והרי אין לך דבר העומד בפני התשובה, אפילו הפשע היותר גדול בעולם!", זה הכלל, שאם אדם חטא מה שחטא, אפילו בעוונות הנמרצים ביותר, תשובה מכפרת כידוע לשון הרמב"ם (פ"ז מהל' תשובה ה"ו). וגם כאן עשה נחום איש גם זו תשובה, הוא בכה והצטער על מה שקרה, אבל זה לא מספיק, "אף על פי כן ובכל זאת הנה רועשת ומרעשת באוני כל איש מבינ' המוסר הגדול שלומדים מנחום איש גם זו, "אם רק לא מת לבו בקרבנו" של האדם, אם הלב שלו קצת 'חי' ועדיין 'עובד' כמו שצריך, הרי שאנחנו צריכים לשמוע היטב את "קריאה איומה הלזו של נחום איש גם זו, אוי לי אם לא ראיתוני בכך!", כאן רבותינו לימדו אותנו מה זה גודל ההבנה בייסורים, כי "כך רואים חכמים האמתיים ז"ל את הטוב והחסד שבייסורין!". נחום איש גם זו שהכל לטובה אצלו, כל מה שהקב"ה עשה איתו הכל לטובה, על הכל אומר 'גם זו לטובה' (תענית שם).

הייסורים של הצרעת באים לעורר האדם על חטאיו

וזה המוסר השכל הגדול שיש לנו מהענין של ה'צרעת'. להבין את המעלה שיש בייסורים! לעורר את האדם לידי תשובה. וזה מה

ו. אלמלא ייסורים לא היה לאדם 'פתחון פה' בבין דין של מעלה

ובאמת ה'חפץ חיים' (שם עולם ח"א פ"ג בהערה) מביא מה שהוא שמע וקיבל

שיש כאן לאותו מצורע, הייסורים האלה בשביל מה הם באים? כיון שרוצים לזכות אותו, לטהר אותו - וכדברי הרמב"ן שפתחנו - שולחים לו מן השמים סימן והתראה ואזהרה תתבונן במעשיך, 'לא חשיד קוב"ה דעביד דינא בלא דינא' (ברכות ה:), אם יש משהו - יש דברים בגו, תמשמש ותפשפש ותמצא - ותעשה תשובה מיד. זה הלימוד שצריכים אנו ללמוד: שאדם ידע לשמוע טוב את הקריאה מאת הבורא יתברך. לא לתלות ב'מקרה'.

יש צרעת ה'נפש' וחלילה יכול כל ימיו להיות בכלל 'טמא טמא יקרא' וכבר ה'חפץ חיים' זצ"ל (שמירת הלשון ח"א שער הזכירה פרק ו) לימד אותנו שה'צרעת' היא לאו דוקא ב'גוף', זה מעלה לזכות בזה, יש 'צרעת' שהיא בנפש של האדם, ויכול חלילה כל ימיו להיות בכלל 'טמא טמא יקרא' רח"ל, אם לא יתבונן בייסורים שהבורא שולח לו לעורר אותו לתקן ולשפר דרכיו ומעשיו.

מהזקנים שהם עוד שמעו מתלמידי הגאון [מוילנא], שאלמלא הייסורים לא היה האדם מוצא ידיו ורגליו בעולם הבא. זה ה'פתחון פה' שיש לו לעולם הבא. [א"ח: וראה עוד בדברי רבינו בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יב (פרשת בא תשע"ט, עמוד י). ע"ש].

הייסורים הם ה'מלח' של האדם המעמידו לעתיד לבוא

הגמרא אומרת (ברכות ה.) שה'ייסורים' שיש לאדם הם כמו ה'מלח', שמשתמשים בו למלוח את הבשר שלא יבאש ולא יתקלקל, (אם אדם רוצה שהבשר יתקיים מה הוא עושה? הוא מולח אותו. וכך הבשר יכול להחזיק מעמד. שאם לא כך תוך כמה ימים כבר 'מבאיש' ו'מסריח' וזורקים אותו לאשפה). כך ה'מלח' מעמיד את האדם. ומה ה'מלח' של האדם? הייסורים. אין 'מלח' אחר. אדם שמתייסר הוא יכול לבוא עם פתחון פה לעולם הבא.

'תורה מתשת כוחו של אדם'

אמרו רבותינו 'תורה מתשת כוחו של אדם' (סנהדרין כו:), פשט הדברים כפשטו, שאדם שבאמת לומד ויגע בתורה הוא נחלש¹, במדרש שיר השירים רבה (פ"ה סי' ג) על הפסוק 'מעולפת ספירים' (שיר השירים ה יד), האריכו רבותינו בכמה מעשים, על כמה חכמים שהיו מתחילה גיבורים בעלי כח טבעי גדול, כח עצום, ואחרי שהתחילו לעסוק בתורה היו חלשים ביותר, ומביאה מעשה ידוע, "בן בית אחד היה לו לרבן גמליאל", מישהו שהיה נכנס אצל רבן גמליאל, "והיה למוד ליטול קופה של ארבעים סאה ומוליכה אצל הנחתום", ומי שלומד גמרא מסכת מציעא (פ). יודע שמשא רגיל של אדם זה חמש סאים, וכאן היה רגיל כמו שמונה בני אדם, היה גיבור חיל, וראה אותו רבן גמליאל "אמר לו, כל הדין חילא טבא אית בך", כל כך הרבה כח וחוזק יש לך, "ולית את עסיק באורייתא", ואתה לא עוסק בתורה?! תשקיע את עצמך בתורה,

ז. קבלת 'עול תורה' כבר מתשת כוחו של אדם

אפילו קבלת עול תורה כבר מחלישה את האדם, כידוע מהמעשה של ריש לקיש במסכת בבא מציעא (פד.), שראה רבי יוחנן את כוחו העצום של ריש לקיש שבקפיצה אחת הוא קפץ מצד אחד של הירדן לצד השני, (זה כמה מטרים, זה לא דבר קטן, כח עצום יש כאן). ומיד כשראה את זה רבי יוחנן אמר לו: 'חילך לאורייתא!', אם יש לך כזה כח, אם קיבלת כאלה כחות, אתה מוכרח להקדיש את הכח הזה בשביל התורה, לא בשביל שום דבר אחר. (אם זה היה קורה היום, היו הרבה 'יועצים טובים' אומרים לריש לקיש, 'אתה קופץ טוב, בא תרשם לאולימפיאדה' ותהיה 'אלוף העולם' ותקבל 'כתר'...). וריש לקיש שמע את הקריאה הזו שיוצאת מפה קדוש של רבי יוחנן, אמר לו, 'אני מקבל על עצמי', ומיד שקיבל עול תורה נחלש, ניסה לקפוץ בחזרה לצד שני, וכבר לא היה יכול, (היה צריך לעבור ב'שחיה' את הירדן). עצם הקבלה של עול תורה מחלישה את האדם. וכל שכן כשהאדם לומד, עול תורה מחליש אותו. ואלה דברים ידועים ומפורסמים.

בשביל מה לך להיות 'סבל'. (יש כאלה בני אדם שעושים עצמם 'סבלים', צאוראו, ויש מהם שגם את ה'ראש' שלהם עושים 'סבל', נושאים עליו מטען.. ה'ראש' המקום המקודש משמש לו למשא.. מתאוה להיות כמו ה'דודים' שלו ימ"ש.. הפוך צריך להיות. צריך לקדש את כל הגוף כולו לתורה, לא רק את הראש). התחיל ללמוד והיה מגרע מהקופה, כבר לא יכול להרים ארבעים סאה כמו שהיה רגיל, "כיון שנתעסק בתורה התחיל להיות נוטל של שלושים של עשרים של שנים עשר של שמונה סאים", כך פותח והולך, "כיון דגמר ספרא", כשהתחיל ללמוד 'תורת כהנים' שזה ספר עמוק וקשה (ע' תוס' ברכות יח. ובהקדמות רבינו החפץ חיים זצ"ל בפירושו לתורת כהנים), "אפילו קופה של סאה לא היה יכול לסבול", לא היה יכול לשאת, "ואית דאמרי אפילו סבניה לא הוה יכיל למיסבול", אפילו את גלימתו לא היה יכול לשאת, את ה'מעיל' כבר לא היה יכול להרים, "אלא אחרנין", אחרים היו "מעברין ליה מעילוויין", היו שנים אחרים באים ומלבישים ומפשיטים אותם, "דהא לא היה יכול", כיון שהוא כל כך נחלש מעסק התורה עד שגם את זה הוא לא היה יכול לעשות".

רק על ידי עסק התורה יכול להגיע להבנה שהכל מכוון על ידי הבורא יתברך אבל יש בזה עוד עומק, וזה שייך לנושא שלנו, כוחו של אדם, שאדם חושב שהכל מכוחו, הכל 'דיליה', הוא מייחס את הכל לעצמו, 'יש לי, כי טרחתי, עבדתי, הזעתי, 'אני'. את ה'אני' הזה, את ה'כוחי'

ח. עמלו בתורה של הגאון ר' חיים מבריסק זצ"ל

שמעתי מרבתי על הגאון ר' חיים מבריסק זצ"ל, שהיה גיבור חיל, עד שהיה בכוחו לקרוע ולשבור מטבעות מתכת, (אם היו מביאים מטבעות כסף הוא היה יכול לעקם אותם, כי כל כך היה כוחו גדול), וכל זה עד שהיה לומד סוגיא, אבל כשהיה לומד סוגיא, לא היה לו כח לקום מהכסא ללכת לישון, היו באים שנים ונושאים אותו עד למטה. כי את כל הכחות שלו הוא נתן והקדיש לתורה.

הזה, מי מחליש? מי יכול לתקוע בלבו שלא כוחו עשה לו את זה, 'תורה מתשת כוחו של אדם'. שלא יטעה לחשוב 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה' (דברים ח יז). אבל מי שהוא רחוק מתורה, תמיד תשמע רוממות עצמו בפיו. 'אני עשיתי', ו'אני' ו'אני'. כי מי שהוא בלי תורה הוא יכול לחשוב כאלה טעויות. אבל אצל אלה שבאמת עמלים ויגיעים בתורה, ה'תורה מתשת' אצלם את 'כוחו של אדם', את המחשבה שזה מגיע מכוחו. אבל צריך להתבונן שהכל מכוון, הכל נעשה על ידי הבורא יתברך.

'לא חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא'

אותו דבר מה שיש כאן אצל ה'מצורע'. דע ותבין היטב היטב, 'לא חשיד קוב"ה דעביד דינא בלא דינא' (ברכות ה:), לא קיבלת 'חולי' סתם, יש הרבה חולאים שונים, אבל ה'צרעת' זה 'חולי רוחני', זה דבר מוזר, זה לא דבר שנוהג ב'טבע', כמו שלימד אותנו הרמב"ן ע"ה. ממילא עליך להתבונן ולפקוח עין לראות ולהבין כי הייסורים הללו תכליתם לכפרה וללמד אותך מוסר ולא לפי אותך בינה.

כל אחד יש לו ייסורים וכל אחד יודע מה הוא צריך לשפר ולתקן נפקא מינה לכל אחד מאיתנו, אין אדם שהוא נקי מייסורים, לכל אחד ואחד יש לו את ה'חבילה' שלו ואת ה'משא' שלו, שאדם ילמד היטב במה הוא צריך 'תיקון'. וכל אחד יודע נגעי לבבו, כל אחד יודע במה הוא יותר 'לקוי' ובמה הוא צריך יותר להשתפר. אבל חלילה שלא יעברו עליו הדברים האלה מבלי לראות את יד ה' ההויה, המהווה ועושה את הדברים האלה. שאם לא כן זה 'ברכה לבטלה', כל הטעם של הייסורים זה ללמד את האדם, ואם בסוף הוא שוכח ומכחיש ועוצם את

מגיד דבריו ליעקב | פרשת תזריע

העיניים, מה רווחנו בזה?! וזה הלימוד מוסר שיש לנו כאן מהמצורע. ולכן כל אחד ואחד יראה להתחזק בדברים הללו, לקבוע עיתים למוסר ולהתבוננות, ה' יהיה בעזרנו, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

חידו"ת פרשת תזריע

א. בענין טומאת נגעים

ויקרא (י"ג א'): "וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, אדם כי יהי בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת" וגו'. וזאת פרשת המצורע והלכותיו.

והתבוננתי בס"ד וראיתי דבר פלא, שהתורה פותחת ואומרת: **"אדם כי יהיה בעור בשרו" וגו', ושם (פסוק י"ח) כתוב: "ובשר כי יהיה בעור בשרו" וגו', ושם (פסוק כ"ד) כתוב: "או בשר כי יהיה בעורו" וגו', ושם (פסוק כ"ט) כתוב: "ואיש או אשה כי יהיה בו נגע" וכו', וכזאת שם (פסוק ל"ח): "איש או אשה כי יהיה בעור בשרם", ושם (פסוק מ'): "ואיש כי ימרט וגו', איש צרוע הוא", ושם (פסוק מ"ה): "והצרוע אשר יהיה בו הנגע" עיין שם.**

ובל השינויים הללו, שהתורה הקדושה פותחת בלשון אדם, ועוברת ל2בשר, ואחר כך איש או אשה, ואחר כך רק איש, ובסוף והצרוע, כל השינויים הללו אומרים דרשני, ויש לעיין בדברי המפרשים נ"ע ורשמתי למזכרת.

ב. בענין טבילת מצורע אחר הסגר

ויקרא (י"ג ו'): "וראה הכהן אותו ביום השביעי שנית, והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע בעור, וטהרו הכהן מספחת היא וכבס בגדיו וטהר". **ופירש** רש"י ז"ל: "וכבס בגדיו וטהר, הואיל ונזקק להסגר נקרא טמא וצריך טבילה".

ומבואר שכל שהמצורע הוסגר, אף על פי שלפי האמת טהור היה שלא נראו בו סימני טומאה, מכל מקום צריך טבילה וכנ"ל.

ובס"ד נתעוררתי להבין דהנה כאן בפרשת צרעת עור הבשר מבואר כנ"ל שכל שנזקק להסגר אף על פי שנתברר דטהור הוא מכל מקום צריך טבילה, וכן הוא גם גבי טומאת נתקים כשנמצא טהור וככתוב שם (פסוק ל"ד): "וראה הכהן את הנתק ביום השביעי והנה לא פשה הנתק בעור וגו' וטהר אותו הכהן וכבס בגדיו וטהר".

והיינו כמו שנתבאר שכל שהזקק אותו אדם להסגר אזי הוצרך גם לטבילה, וככתוב וכבס בגדיו וטהר.

אבל תמוה שגבי שחין ומכוה שגם יש הסגר, כמפורש במקראות, ושם לא הזכירה התורה כלל ענין טבילה, וככתוב שם (פסוק כ"ג): "ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשתה צרבת השחין היא וטהרו הכהן", וכיוצא בזה שם (פסוק כ"ח) גבי מכווה שאחר שהסגירו ולא פשה הנגע וטהרו הכהן ע"ש.

ויש להבין מדוע כאן גבי טומאת שחין ומכוה לא נזכר ענין זה של טבילה אחר ההסגר וצ"ע.

ג. בענין וטמא טמא יקרא בשאר טמאים

ויקרא (י"ג מ"ה): "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא".

ואמרו רז"ל בספרא שם (פרשת תזריע דיבורא דנגעים פ"ב ה"ט): "וטמא טמא יקרא אומר פרוש. אין לי אלא זה בלבד, מנין לרבות שאר המנוגעים, תלמוד לומר טמא טמא יקרא. או מה זה מיוחד שבראשו נגעו, אף אני אביא את הנתקים שבראשו נגעו, ומנין לרבות שאר המנוגעים, תלמוד לומר טמא טמא יקרא. ומנין לרבות שאר הטמאין, תלמוד לומר וטמא טמא יקרא. ארבה את הטמאים החמורים ולא ארבה הטמאים הקלים. טמא מת ובועל נידה וכל המטמאים את האדם מנין, תלמוד לומר טמא טמא יקרא", ועיין בביאור רבינו החפץ חיים ז"ל שם (דק"ב ע"ב) שהסביר איך ילפינן לכולהו ע"ש.

ובך פסק הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות טומאת צרעת (פ"י ה"ח): "ולא המצורעים בלבד, אלא כל המטמאים את האדם חייבין להודיע לכל שהן טמאין, כדי שיפרשו מהן, שנאמר וטמא טמא יקרא הטמא מודיע שהוא טמא". [ולא ידעתי מדוע בספר תורה תמימה ויקרא שם השמיט דרשתם ז"ל זו שכל המטמאים את האדם חייבים להודיע לכולם שהם טמאים כנ"ל בספרא ובדברי הרמב"ם ז"ל].

וראיתי לחד מן קמאי, תלמיד הרשב"א ז"ל, הוא רבינו יעקב סקילי ז"ל: בספרו תורת המנחה (פרשת תזריע דרשה מ"ד דף תי"ד) שכה כתב:

"ומהו זה העון שכל כך עונשו חמור, שהרי כל העבירות ענשן אמור, או מלקות, או מיתה בידי שמים, או כרת, או ארבע מיתות בית דין - אמרו רז"ל זהו עון לשון הרע, שמצינו לו אזהרה בתורה בלאו דכתיב לא תלך רכיל בעמך. ורמז עונשו דוד המלך ע"ה שהוא חמור מכל עבירות שבתורה, שאין עבירה חמורה כעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכת דמים, ועם כל זה עונש לשון הרע חמור משלשתן, שהרי בעבודה זרה לא נאמר אלא חטא העם הזה חטאה גדולה (שמות ל"ב ל"א), ובגילוי עריות נאמר ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת (בראשית ט"ל ט'), ובשפיכת דמים נאמר גדול עוני מנשוא (בראשית ד' י"ג), ואילו בלשון הרע נאמר לשון מדברת גדולות, (תהלים יב ד') מרובה על כולם. וכל זה למה מפני שהיא הורגת שלש נפשות האומרו והמקבלו ומי שנאמר עליו, ומפני כך היה משתלח חוץ לשלשה מחנות, וכן מצינו לו רמז בתורה השמר בנגע צרעת וגו' וסמך ליה זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים וגו', וכן הכתוב אומר זאת תהיה תורת המצורע, המוציא שם רע.

ומפני זה ציוה הקב"ה ועל שפם יעטה, לומר ראו כי פיו ולשונו גרמו לו כל זה. וכן עשה בנחש מפני לשון הרע שסיפר נענש בצרעת שפושט את עורו והולך בהוצאת לשון, שאין בכל בעלי חיים מי שמוציא את לשונו תדיר כמו הנחש, להראות כי לשונו גרם לו כל זה. וכן צוה למצורע וטמא טמא יקרא לומר כי טומאת הפה גרמה לו זאת, ואין טומאת הפה אלא בלשון הרע דכתיב (ישעיה ו' ה') כי איש טמא שפתים אנכי, ועל כן היה מביא צפרים שהם מצפצפים תמיד ויבואו ויכפרו עליו.

ולמה עץ ארז ואזוב, לפי שנתגאה והגדיל לשונו, כמו הארז שהוא גבוה מכל האילנות נצטרע, שכן נאמר בלשון הרע לשון הגבהה אשר אמרו ללשונינו נגביר שפתינו אתנו וגו' (תהלים י"ב ה'), ומפני שהשפיל עצמו כאיזוב נתרפא. כלי חרש ומים חיים, לומר שהיה לו להיענש שלא יתרפא לעולם ככלי חרש שנשבר שאין לו תקנה, ומפני שחזר בתשובה שדומה למים חיים נתרפא. וכן טעם שחיטת הצפור האחת שהיה לו להיענש במיתה מוחלטת כמו השחוטה, אלא מפני שחזר בתשובה החייהו" עכ"ל.

והנה מריהוט לשונו ז"ל שכתב: "שציוה למצורע שטמא טמא יקרא לומר כי טומאת הפה גרמה לו זאת", נראה שהבין ונקט שרק המצורע מחוייב לקרוא טמא טמא כי פיו גרם לו מה שאין כן בשאר טמאים, אבל

כבר הבאתי דברי רז"ל בספרא ודברי הרמב"ם ז"ל שהיא הלכה הנוהגת בכל הטמאים, וכלשונו "ולא המצורעים בלבד אלא כל הטמאים את האדם חייבין להודיע לכל שהן טמאין כדי שיפרשו מהן" וצ"ב.

וראיתי לגאון עוזינו הרב תנא דאורייתא ז"ל בספר משנה למלך על הרמב"ם הלכות יום טוב (פ"ז הט"ז ד"ה וראיתי להרב) שכתב: "מה שכתב רבינו הרמב"ם ז"ל ולא המצורעים בלבד אלא כל הטמאים את האדם חייבים להודיע לכל שהם טמאים כדי שיפרשו מהם ע"ש, הוא **אסמכתא בעלמא**, וכההיא דאמרינן במסכת מועד קטן (ה' ב') רמז לציון מן התורה מניין רבי אבהו אמר מהכא וטמא טמא יקרא טומאה קוראה לו ואומרת לו פרוש, ורבינו הרמב"ם ז"ל כשכתב דין זה גבי מוחלט, לא נתן טעם לדבריו אלא כתב סתם ומודיע העוברים עליו, משום דרבינו הרמב"ם לא בא בחיבורו לתת טעם למצוות ה', אך כשכתב ולא המצורעים בלבד שהוא מדבריהם ואסמכוה אקרא כתב דטעמם של חכמים הוא כדי שלא יטמאו בהם בני אדם דומיא דציון דכתבנו", ובוזה יש לפרש דברי רבינו יעקב סקילי ז"ל שמה שכתב שהמצורע מכריז טמא טמא הוא דיבר על מי **שמן התורה** חייב להכריז, כי שאר הטמאים רק מדרבנן חייבים וא"ש.

עוד כתב המשנה למלך שם (ד"ה והנראה) שלדעת התוספות כל הטמאים צריכים רק להזהיר מטומאתם, אבל מצורע מוחלט צריך לקרוא טמא טמא כדי שלא ישבו עמו ולא תהיה לו צוותא דעלמא, ומשום כך הוא מובדל יותר מבני אדם ממצורע מוסגר ע"ש, וחושבני שגם לפי זה יתיישבו דברי רבינו יעקב סקילי ז"ל ודוק.

ד. בענין והצורע בגדיו יהיו פרמים, וראשו יהיה פרוע וגו'

ויקרא (י"ג מ"ה): "והצורע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים, וראשו יהיה פרוע, ועל שפם יעטה, וטמא טמא יקרא".

וראיתי לרבינו מרדכי הכהן ז"ל, תלמיד גורי רבינו האר"י ז"ל, בספרו היקר שפתי כהן שם שכתב: "והצורע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע, אם באה לו הצרעת מחמת אביו שבא על אמו בנדתה, יקרע בגדיו, להורות לכל שזה החולי הוא לו מחמת המלבוש

שהלבישהו שהוא הגוף שהוא מלבוש לנשמה, פרומים בגימטריא עשו, לומר שאביו ואמו עשו לו זה החולי. וראשו יהיה פרוע. אם בא לו מחמת שהיה הולך בקומה זקופה, יגלח ראשו ויראה קלונו לכל. ועל שפם יעטה, אולי בא לו זה החולי מחמת שהיה אוכל מאכלים טמאים, לזה ישים מסגרת על פיו. וטמא טמא יקרא, שמא בא לו על לשון הרע לזה טמא יקרא, אמרו ז"ל ויקרא רבה (פט"ז ס"ד) וטמא טמא יקרא, שאין הקב"ה חפץ בקילוסן של רשעים שנאמר וטמא טמא יקרא, אמרו חז"ל כן לפי שהוקשה להם למה טמא יקרא - יתודה ויצדיק עליו את הדין, אלא שאין הקב"ה חפץ בקילוסן של רשעים, ופירוש יקרא הוא מלשון תפילה, כמו ויקרא שם בשם ה' תרגום וצלי (בראשית י"ג ד'), רצה לומר שאינו רוצה בתפילתו, וכן אמר בספר הזהר בפרשה זו (דנ"ב ע"ב) דכל מאן דלא לעי באורייתא ולא אשתדל בה נזיפא הוא מהקב"ה רחיקא הוא מיניה לא שריא שכינתא עמיה, ואינן נטורין דאזלין עמיה אסתלקו מיניה, ולא עוד אלא דמכריזי קמיה ואמרי אסתלקו סחרניה דפלניא דלא חס על יקרא דמאריה, ווי ליה דהא שביקו עילאין ותתאין, לית ליה חולקא באורחא דחייא. וכד איהו אשתדל בפולחנא דמאריה ולעי באורייתא כמה נטורין זמנין לקבליה לנטרא ליה, ושכינתא שריא עליה, וכולא מכריזי קמיה ואמרי הבו יקרא לדיוקנא דמלכא, הבו יקרא לבריה דמלכא, אתנטיר איהו בעלמא דין ובעלמא דאתי, זכאה חולקיה" עכ"ל.

והנה מה שכתב השפתי כהן שאולי הצרעת באה עליו מחמת שאביו בא על אמו בנדתה - מקור הדברים במדרש תנחומא (פרשת מצורע ס"א): "אל תתן את פיך לחטוא את בשרך, בלשון נקי דברה תורה אם אמרה לך אשתך שהיא נדה אל תחטיא את גופך ותגע בה, ואל תאמר לפני המלאך הממונה על צורת הולד שוגג הייתי ולא הייתי יודע, למה יקצוף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך, אלו הבנים שלוקים בצרעת, אמר רבי אחא אם שמש אדם עם אשתו בימי נדתה הבנים לוקין בצרעת, כיצד שמש ביום ראשון לנדתה, הבן הנולד מהם לוקה לעשר שנים. שמש עמה ביום שני לנדתה הבן לוקה לעשרים שנה. שמש ביום השלישי לנדתה הבן לוקה לשלשים שנה. שמש ביום הרביעי לנדתה הבן לוקה לארבעים. ביום החמישי לנדתה לוקה לחמשים. ביום הששי לנדתה לוקה לששים. ביום השביעי לנדתה לוקה לשבעים שנה, כנגד שבעת ימי נדתה ואינו יוצא מן

העולם עד שרואה פירותיו מקולקלים", והובא בילקוט שמעוני ספר ויקרא (רמז תקנ"ח), ובילקוט שמעוני ספר קהלת (רמז תתקע"א) ע"ש.

ומה שכתב השפתי כהן שאולי הצרעת באה על שהלך בקומה זקופה דהיינו גאווה וגסות הרוח - כך אמרו בספרא שם שעל עון גסות הרוח צרעת באה, וכן אמרו בערכין (ט"ז א'), ובמדרש תנחומא הנ"ל, ועיין לרבינו החפץ חיים ז"ל בספר שמירת הלשון ח"ב (פרק ט"ז) שכה כתב: "עיקר חטא לשון הרע בא על ידי גאווה", וכן כתב שם ח"א (שער הזכירה ספ"ו), והאריך בזה שם בשמירת הלשון ח"א (שער התבונה פרק י"ד) עש"ב, וכן כתב הגאון רבי רפאל מהמבורג ז"ל בספרו מרפא לשון (דף ה' ודף רמ"ז), ובס"ד הארכתיו בזה מפי סופרים וספרים בחיבורי גדולה תשובה ח"א (סימן ד' דף ל"ד), ובחיבורי דרופתקי דאורייתא ח"ב (סימן ד' אות י' דף נ"ד) עיין שם וצרף לכאן.

ובן מה שכתב השפתי כהן שאולי הצרעת באה לו על ידי שאכל מאכלים טמאים - הנה במסכת ערכין (ט"ז א') כשאמרו שעל שבעה דברים נגעים באים לא נזכר שעל ידי מאכלים טמאים צרעת באה, וגם במדרש תנחומא שם שאמרו על אחד עשר דברים צרעת באה גם כן לא הזכירו שהיא באה מפני אכילת דברים טמאים, ולפי שעה צ"ע מקורו בזה, אבל ראה נא שצרעת נקראת "דבר אחר" עיין רש"י שבת (קכ"ט ב') ופסחים (ע"ו ב') וגיטין (נ"ז ב', וע"א'), וחזיר נקרא "דבר אחר", כדאמרו בשבת הנ"ל, ופסחים (ע"ו ב'), וקידושין (ט"ל א'), ואמרו ז"ל בקידושין (מ"ט ב') עשרה קבין נגעים ירדו לעולם תשע נטלו חזירים, ועיין כתובות (ס"א ב') ותראה קשר בן צרעת לחזיר, ועיין גם מהרש"א שם, ודוק היטב. [ובענין על כמה דברים נגעים באים - עיין מה שכתבתי בחיבורי הנכחי (סימן) וצרף לכאן].

גם מה שכתב השפתי כהן שאולי הצרעת באה על ידי לשון הרע, זה ידוע, ומפורש בתורה גבי מרים במדבר (י"ב י'), וכן בשמות (ד' ו') גבי יד משה רבינו שהיתה מצורעת כשלג, ופירש רש"י ז"ל: "דרך צרעת להיות לבנה רמז לו שלשון הרע סיפר באומרו לא יאמינו לי לפיכך הלקהו בצרעת כמו שלקתה מרים על לשון הרע", ועיין ערכין שם ותנחומא שם. [ובמקומו עמדנו בס"ד שכל המשפחה משה וגם אהרן וגם מרים קבלו צרעת, ומה ביאור הענין, אהרן נצטרע עיין שבת (צ"ז א') ולרבינו בחיי ז"ל על התורה (הקדמה לפרשת מצורע), ויש להתבונן בדברי רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל ויקרא (כ"א סוף פסוק י"ז) עש"ה, וצ"ב].

וזה שהוסיף וכתב בשפתי כהן שאין הקב"ה רוצה תפילתו של מצורע שנצטרע מחמת עון לשון הרע כנ"ל בארוכה, יש עוד להוסיף דברי הזהר עצמו שם ח"ג (דנ"ג ע"א): "ביום טהרתו והובא אל הכהן, מאי קא משמע לן, משמע מאן דאית ליה לישנא בישא **צלותיה לא עאלת קמי קב"ה**, דהא אתער עליה רוחא מסאבא, כיון דאהדר בתשובה וקביל עליה תשובה, מה כתיב, ביום טהרתו והובא אל הכהן וגו', וראה הכהן" וגו' עכ"ל, ועיין בספר שמירת הלשון (שער הזכירה פרק ז') ודוק. [ומה שאמר וראהו הכהן, הכוונה לקב"ה שנקרא כהן כאומרם בסנהדרין (ט"ל א'), ובספר הזהר שם ח"ג (דמ"ט ע"ב) "הכהן סתם ודא קב"ה", ובהגהות ניצוצי זהר שם (אות א') ועוד לו שם (די"ז ע"ב) ע"ש].

ולפי מה שכתב בספר שפתי כהן שעל ידי אכילת דברים טמאים באה צרעת כנ"ל, יש לפרש קרא בספר משלי (כ"א כ"ג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, דהיינו שומר "פיו" מאכילת איסור, ולשונו "מדיבור" אסור, אזי שומר מצרות נפשו היינו צרעת נפשו וכדרשתם במדרש ויקרא רבה (פט"ז ס"ב) ומדרש תנחומא (פרשת מצורע ס"ב), ועיין בדברי הרלב"ג משלי שם, ובדברי הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ד הט"ו), ובאגרת הגר"א מעולפת ספירים ודוק.

ובס"ד נראה לי לבאר דרשה זו שומר **מצרת** נפשו, שומר **מצרעת** נפשו, תובן היטב עם הידוע שמתכונת האות ע' להשמט ולהבלע, ואביא בזה דברי ספר פרדס יוסף ויקרא (י"ד מ"א): "את העפר אשר הקצו, במקום אשר הקצעו, כמו בתחילת פסוק זה ואת הבית יקציע, ואות ע' תשמט לפעמים עיין רש"י בראשית (ל' ל"ח) דצה כמו דעצה, ושם (י"ז כ'), ויהושע (ד' י"ח) נתקן תחת נעתקו, וישעיה (מ"ח א') וממי יהודה תחת וממעי, וירמיה (י"ב ג') התיקם תחת העתיקם, ואיוב (י"ז י"א) נתקן תחת נעתקו, ודניאל (ד' כ') גודו תחת גודעו, ועיין בספר תוספות ברכה דברים (כ"ג ג') שהביא כן מהרבה מקומות", ועיין הגהות רש"י פסחים (ק"ט א'), והגהות בנו רבי מתתיה ז"ל לעירובין (י"ח א') ואכמ"ל.

ועוד דע כי מצאתי במקומות הרבה בדברי חז"ל ובדברי רבותינו הראשונים ז"ל שציטטו לשון הפסוק שומר מצרת נפשו, ולא כנוסח ספרים שלפנינו מצרות נפשו, ואיני יודע אם הוא שגיאת המעתיקים והדפוסים, או שכך היה הנוסח לפניהם, ואמרו לי שכך נמצא גם בכתבי יד של ספר

משלי, ועיין לגרע"א ז"ל בגליון הש"ס שבת (נ"ה ב'), ובזה תעלה דרשת רז"ל צרת נפשו צרעת נפשו היטב, עם שגם לפי נוסח דילן צרות נפשו יש לבאר כנ"ל, דהיינו צרעות נפשו תרתי, בגוף ובנפש, וכמו שהביא רבינו החפץ חיים ז"ל בספרו שמירת הלשון (שער הזכירה פרק ו'), ואקצר.

ה. בענין וטמא וטמא יקרא

ויקרא (י"ג מ"ה): "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים, וראשו יהיה פרוע, ועל שפם יעטה וטמא וטמא יקרא".

וכתב בספר של"ה הקדוש בפרשת תזריע (בדרך חיים ותוכחות מוסר): "טמא טמא יקרא, רומז למה שאמרו כל הפוסל במומו פוסל, כי הטמא קורא לחבירו טמא, וכן רומז בפרשת אמור, כל אשר בו מום לא יקרב, כי הוא מקריב את מום עצמו".

ובס"ד עלה בדעתי לפרש באופן נוסף, דהנה אמרו בספר הזהר הקדוש ח"ב (דרס"ד סע"ב): "אית רוחא חדא דקיימא על כל אינון מארי דלישנא בישא, דכד מתערי בני נשא בלישנא בישא, או ההוא בר נש דאתער בלישנא בישא, כדין אתער האי רוחא בישא מסאבא דלעילא, ואיהו שארי על ההוא אתערותא דלישנא בישא דשאריו ביה בני נשא, ואיהו עאל לעילא, וגרים בההוא אתעריו דלישנא בישא מותא וחרבא וקטולא בעלמא, ווי לאינון דמתערי להאי סטרא בישא ולא נטרי פומייהו ולישנהון, ולא חששי על דא, ולא ידעי דהא באתעריו דלתתא תליא אתעריו דלעילא, בין לטב בין לביש". והביא הדברים רבינו החפץ חיים ז"ל בהקדמת ספרו חפץ חיים, ובספרו שמירת הלשון ח"א (שער הזכירה פרק ב'), ועוד שם ח"ב (פ"ד ופכ"א) ועוד.

ומבואר באר היטב דכאשר כאן בארץ יש המדבר לשון הרע, אזי בזה מושך כוח הסטרא אחרא וגרים בההוא אתעריו דלישנא בישא מותא וחרבא וקטולא בעלמא רח"ל, ולפי זה יש לפרש טמא [דהיינו המדבר לשון הרע בארץ] טמא יקרא כלומר קורא לאותו כוח רוחני טמא שגורם חורבן רח"ל כנ"ל.

ועכשיו מצאתי בס"ד בספר הזהר הקדוש ח"א (דקס"ז ע"ב): "מאן דאינון מסאבין, מסאבו אודמן לון לאסתאבא, עליה כתיב טמא הוא בדד

ישב מחוץ למחנה מושבו, ומסאבא למסאבא קרי דכתיב וטמא טמא יקרא, מאן דאיהו טמא לטמא יקרא, כלא אזיל בתר זיניה" ודוק היטב.

ו. בענין נגעי בגדים

ויקרא (י"ג מ"ז): "והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים, או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכל מלאכת עור, והיה הנגע ירקרק או אדמדם בבגד או בעור או בשתי או בערב או בכל כלי עור נגע צרעת הוא והראה את הכהן".

ופירש רש"י ז"ל: ירקרק, ירוק שבירוקין. אדמדם, אדום שבאדומים". ועיין באריכות שם בפירוש הכתב והקבלה.

נגעים (פי"א מ"ד): "הבגדים מטמאין בירקרק שבירוקים, ובאדמדם שבאדומים" עיין שם.

תוספתא מסכת נגעים (פ"א ה"ג): "הבגדים והעורות מטמאין בירקרק שבירוקין, ובאדמדם שבאדומים, ואיזה הוא הירקרק שבירוקין, רבי אליעזר אומר כשעוה וכקורמן. סומכוס אומר ככנף טוס וכחוץ של דקל".

וזו לשון הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות טומאת צרעת (פי"ב ה"א): "צרעת בגדים כגריס כצרעת אדם, אבל פחות מכגריס טהור, ושלשה סימני טומאה יש בהן ירקרק אדמדם והפשיון, ושלשתן מפורשין בתורה, ירקרק הוא הירוק שבירוקין שהוא ירוק הרבה ככנף הטוס וכהוצי הדקל".

ומרן ז"ל בכסף משנה שם כתב: "תוספתא דנגעים (פ"א ה"ג) ופסק כסומכוס לגבי רבי אליעזר, וצריך טעם למה".

וביאור דברי מרן ז"ל שהרי סומכוס היה תלמיד רבי מאיר, ורבי מאיר תלמיד רבי עקיבא, ורבי עקיבא תלמיד רבי אליעזר, נמצא שסומכוס הוא תלמיד תלמידו של רבי אליעזר וכל כי האי הלכה כרב ולא כתלמיד, וכל שכן תלמיד תלמידו.

ואומר שבתחילה חשבתי לומר שהרי יש כאן עוד תימה, שהיכן מצינו כזאת מחלוקת בין רב [רבי אליעזר], שחולק עם תלמיד תלמידו [סומכוס], שהרי כמעט תמיד החולקים הם בני אותו דור, או

למרבח תלמיד החולק עם רבו, אבל לא כמו נידון דין דאיפלוג דרי טובא בין הרב לתלמיד, ולכן אמרתי שאולי גירסת הרמב"ם ז"ל בתוספתא הנ"ל היתה שונה מנוסח דידן באות אחת, והמחלוקת היא לא בין רבי אליעזר סתמא [בן הורקנוס] לסומכוס, אלא בין רבי אלעזר [בן שמוע] שהוא סתם רבי אלעזר דמשנה וברייתא כדפירש רש"י שבת (י"ט ב') ועירובין (ל"ה ב'), ויבמות (ע"ב ב') ועוד, שהיה חבר לרבי מאיר (יבמות ס"ב ב'), ובכהאי גוונא אין תימה שתהיה הלכה כתנא היותר מאוחר, בפרט שלא היה תלמידו, אלא שמצאתי לגאון הרש"ש ז"ל בהגהותיו פסחים (ע"ז א') שכתב שמצאנו בתנאים ואמוראים שהרב חולק גם עם תלמיד תלמידו ע"ש, ועוד עיין לו בהגהותיו לגיטין (ל"ה ב'), ובבא מציעא (ד' ב') ע"ש, וצ"ב.

ועם שאני כדאי כלל וכלל, בעניותי נעלם ממני ולא הבנתי מה היה קשה למרן ז"ל בכסף משנה שם, והלא יש לומר דאחר דקיימא לן שרבי אליעזר שמותי, ואיך שנפרש אם שהוא מבית שמאי, או משום דברכהו בעובדא דתנור, מכל מקום אין הלכה כרבי אליעזר, אם כן מה לי אם רבי אליעזר נחלק עם רעיו ועמיתיו בתורה כמו רבי יהושע, שאין הלכה כמותו משום דשמותי הוא, ומה לי אם רבי אליעזר נחלק עם תנא אחר כמו סומכוס כאן, שאין הלכה כמותו, דזיל בתר טעמא שהרי שמותי הוא ואין הלכה כמותו ודוק. [ובגוף הענין מהו שמותי - עיין לגאון חיד"א ז"ל בספרו יעיר און (מערכת א' אות כ"ב) ועוד לו שם (מערכת ה' סוף כלל מ"ו אות ז'), ובספר דברי סופרים (כלל קפ"ג), ועיין בהערות לספר ראבי"ה ח"א (דף ר"ו הערה י"ט) ועוד שם (דף תל"ג) ובתיקונים והוספות לשם, ובחיבורי כנסת חיים (סימן רי"א) ובכלל הנסמן שם, ובחיבורי עדות ביעקב ח"א (סימן מ"ט), ונתבאר במקומו בס"ד].

כך היה נראה לי לומר מסברה, ואחר כך מצאתי בס"ד תנא דאורייתא שכתב כן, שראיתי לרבינו ישעיה דיטראני ז"ל בתוספותיו למסכת עבודה זרה (נ"ד א') שכתב שם במחלוקת שבין רבי אליעזר ורבי ישמעאל דאין הלכה כרבי אליעזר דשמותי הוא ע"ש, ומינה תלמד למחלוקת כאן עם סומכוס, שכשם שאין הלכה כרבי אליעזר נגד רבי ישמעאל אף על פי שהוא כתלמיד לגבי רבי אליעזר, כך גם עם סומכוס, ובזה מבואר היטב טעמו של הרמב"ם ז"ל שפסק כסומכוס ולא כרבי אליעזר ודוק זה הנלע"ד בס"ד.

ועבשיו יצא לאור ספר רמב"ם מהדורת הרב פרנקל וראיתי בספר המפתח שם שציינו לעיין בדברי הגאון רבי דוד פארדו ז"ל בספר חסדי דוד על תוספתא נגעים שם (דף ה' ע"א), ועיינתי שם וראיתי שכה כתב: "ומרן ז"ל בכסף משנה כתב שצריך טעם למה פסק כסומכוס, וכוונתו שהרי ידוע דרבי אליעזר קשיש טובא מניה דסומכוס חלמיד תלמידו, דהיינו תלמידו של רבי מאיר, ואין הלכה כתלמיד במקום הרב.

ואולי טעמו של הרמב"ם משום דמסתבר כוותיה, דלרבי אליעזר כפי האמור נמצא דתרי גווני ממש איכא בירוק חד עיקרו אמארייליי", וחד עיקרו וירד", ואם כן אמאי כתיב ירקק בלשון יחיד.

אי נמי אפשר משום דסומכוס לאו בר פלוגתיה דרבי אליעזר הוה, דלאו בדורו היה, אלא צריך לומר דשמיע ליה וגמיר מרביה דחכמי דורו כגון רבי יהושע פליגי עליה דרבי אליעזר ונקטינן כוותיהו.

ועוד יש לומר דגוונין דרבי אליעזר יותר עזין מגוונין דסומכוס, דהירקות דשעוה היא ירקות עזה שאין עזה ממנה בירקות, ונמצא דסומכוס מוסיף ומחמיר על רבי אליעזר וסבר דאף ירקות של כנף טווס היא ירוקה הרבה והוא בכלל ירקק דקרא, וכל שכן ירקות דשעוה שאין למעלה הימנו, והשתא יש לומר דספוקי מספקא ליה להרמב"ם אם לפסוק כרבי אליעזר משום דקשיש, או דילמא אף על גב דקשיש מכל מקום שמותי הוא, ונקטינן כסומכוס והילכך מספק פסק כסומכוס", עד כאן דברי הגאון רבי דוד פארדו ז"ל.

ובעניותי לא ידעתי מדוע הוא ז"ל נדחק לתרץ כתירוציו, ולא תירץ כאשר כתבתי בס"ד, ובפרט שבסוף דבריו הוגיש בהא דרבי אליעזר שמותי, ואם כן בקצרה היה לו לומר: הרמב"ם פסק כסומכוס משום דרבי אליעזר שמותי, ותו לא, וכדכתיבנא, וצ"ב.